

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

В Черноморском регионе намечены следующие шаги. В Ильичевском порту реализация запланированных программой развития порта мероприятий по реконструкции и развитию контейнерных терминалов, перегрузочных комплексов навалочных грузов позволит увеличить к 2015 г. грузоперерабатывающую способность порта с 32 до 40 млн т в год. Прогноз пропускной способности Одесского порта с учетом постепенного ввода новых мощностей по обработке контейнеров (за период 2008—2012 гг. планируется ввести 1750 тыс. TEU) и полной остановки перевалки навалочных составит в 2015 г. 58,1 млн т. Генеральная схема развития МТП «Южный» в настоящее время согласовывается министерством.

Портам Дунайского региона выйти на новый уровень грузопереработки позволит завершение строительства и обеспечение эксплуатации судоходного канала Дунай — Черное море. Для освоения возрастающих грузопотоков к существующим портам Измаил и Рени в перспективе планируется построить новый глубоководный порт в устье Дуная, который позволит обеспечить переработку около 50 млн т грузов.

Перспективами развития морских портов Азовского региона предусматривается строительство в Бердянском МТП до 2020 г. 8 специализированных комплексов. Развитие Мариупольского порта до 2012 г. даст возможность дополнительно перерабатывать 3 млн т грузов в год.

Для освоения растущих грузопотоков необходимо увеличение мощности железных дорог в направлении Одесского и Днепро-Бугского региона в 2 раза, Крымского — на 75 %.

По предварительным оценкам, необходимый объем инвестиций на 2008—2015 гг. в развитие морских портов составляет около 10 млрд USD, в развитие железнодорожной инфраструктуры — около 12 млрд USD. Возврат инвестиций по этим проектам возможен в течение 3—5 лет.

Основные задания, которые, по моему мнению, стоят сегодня перед транспортной отраслью и требуют безотлагательного решения следующие:

- обоснованный прогноз увеличения объемов транспортной работы, который будет соответствовать росту ВВП Украины и ее внешнеторговому обороту, а также прогнозируемым транзитным потокам;
- сформированная на основе этого прогноза Программа комплексного развития железнодорожной инфраструктуры, портовых перерабатывающих комплексов, припортовых железнодорожных станций и подходов к ним, а также автомобильных дорог;
- реализация концепции и стратегических программ реформирования и развития всех видов транспорта;
- разработка и реализация инвестиционных проектов развития инфраструктуры;
- усовершенствование системы регулирования транспортных тарифов;
- создание общего информационного поля для всех участников транспортного процесса;
- формирование оптимальной сети логистических центров в Украине.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Амоша О.И., Макогон Ю.В. и др. Авторское свидетельство №8290 Народнохозяйственные последствия присоединения Украины ко Всемирной торговой организации.
2. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку. - монографія.-2006.
3. Макогон Ю.В., Майорова И., Медведкін Т.С. ГМК Украины на внешних рынках: состояние и перспективы.- Экономика Украины №4 (513).-2005.- Киев.-С.72-81.
4. Макогон Ю.В. Поддержка украинских производителей на внешних рынках в условиях развития интеграции с ЕС/ Макогон Ю.В., Яценко А.Б.// Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект.- Сборник научных трудов. Донецк: ДонНУ, – 2010.- С. 4-7
5. Макогон Ю.В. Стратегії експортоорієнтованих підприємств України в умовах кризи / Макогон Ю.В. // Проблеми підвищення ефективності функціонування підприємств різних форм власності: сб. науч. Тр. – Вып. 2, т. 1 / НАН Украины. Ин-т економіки пром-сти; редкол.: И.П. Булеев (отв. Ред.) и др. – Донецк, 2009. – С. 170- 177.
6. Макогон Ю.В. Глобальна економічна криза 2008-2010 років: світовий досвід та шляхи подолання в Україні / Монографія / [В.П. Антонюк, С.С. Аптекарь, Н.А. Балтачєва та ін.]; під заг. ред.. В.І. Ляшенка. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 414 с.
7. www.ukrstat.com.ua.
8. www.ukrstat.gov.ua
9. www.zn.ua

РЕЗЮМЕ

Целями воссоздания национального морского флота обычно являются, во-первых, коммерческое использование флота на рыночных международных грузоперевозках. Яркий пример такого подхода — греческий морской транспортный флот. Во-вторых, обеспечение перевозок внешнеторговых грузов. Названные задачи не имеют четких границ, и флот обычно используется как на перевозках грузов иностранных фрахтователей, так и на перевозках грузов внешней торговли.

РЕЗЮМЕ

Цілями відтворення національного морського флоту звичайно є, по-перше, комерційне використання флоту на ринкових міжнародних вантажоперевезеннях. Яскравий приклад такого підходу - грецький морський транспортний флот. По-друге, забезпечення перевезень зовнішньоторговельних вантажів. Названі завдання не мають чітких границь, і флот звичайно використовується як на перевезеннях вантажів іноземних фрахтувальників, так і на перевезеннях вантажів зовнішньої торгівлі.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДСТАВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ТУРЕЦЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ

Мокій А.І. д.е.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи, проф. кафедри міжнародних економічних відносин (ЛКА)
Науменко Н.С., к.е.н., доцент кафедри світового господарства і міжнародної економічної інтеграції (УДЕУМФТ, м. Київ),
Енверов Р.Р., магістр з міжнародних економічних відносин (ЛКА)

Невпинне зростання взаємозалежності і взаємопов'язаності національних економік у ході глобалізації та мегарегіоналізації актуалізує питання багаторівневої інтеграції країн, базованої на стратегічному партнерстві. Підвищення ступеня інтегрованості країн з різними рівнями соціально-економічного розвитку та конкурентними можливостями свідчить про поліструктурність сукупності чинників, які формують світову соціально-економічну та геополітичну парадигму.

За таких умов цілком зрозумілим та об'єктивно обумовленим прагненням країн обрати оптимальну стратегію і тактику економічної політики, спрямовану на запобігання негативного впливу глобалізації на рівень економічної безпеки та стимулювання позитивних структурних зрушень у геополітичному просторі.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Раптова, а часто надмірна інтеграція України створила певні дисбаланси для її міжнародних економічних зв'язків, адже відносно слабка інтегрованість до світових глобалізаційних тенденцій перетворює нашу країну у „заручницю” глобалізаційних процесів, які підконтрольні переважно державам-лідерам.

Тому важливим і невідкладним завданням подальшого розвитку є побудова чіткої стратегії формування позитивного іміджу одного із активних „акторів” в регіональному інтеграційному просторі. Досягнути цього неможливо без активного залучення учасників мегарегіональних інтеграційних угруповань (часто „виртуальних”), в яких задіяна Україна, зокрема в Чорноморському басейні.

Забезпечення інтересів України в Чорноморському басейні передбачає розвиток партнерських відносин з ключовими державами регіону. Враховуючи важливість регіону з гео економічного та геополітичного погляду, Україні необхідно виробити стратегію партнерства зі своїм південним сусідом – Турецькою Республікою, як одного з найбільш важливих зовнішньоекономічних партнерів України. Туреччина відіграє велику роль в інтеграційних процесах в межах Чорноморського басейну і є з'єднувальною ланкою між Азією і Європою. Важливість партнерства зумовлена також спільністю інтересів країн у їх можливому вступі до ЄС, як одного з важливіших пріоритетів зовнішньоекономічної політики обох держав. Подальше партнерство на взаємовигідних засадах має перспективність з огляду не лише в аспекті зовнішньоторговельних відносин, а й з актуальності енергетичної безпеки, яка за останній час набула особливого значення у міжнародній політиці України. Партнерство України з Туреччиною у цій сфері дозволить віднайти альтернативні шляхи постачання енергоносіїв, що, своєю чергою, дозволить диверсифікувати імпорт енергоресурсів та послабити залежність від монопольного становища Росії в енергетичній сфері аж до характеристики „енергетичної війни”.

Важливою компонентою зовнішньополітичної стратегії держави є стратегічне партнерство, метою якого є забезпечення структурно збалансованого економічного розвитку країн-партнерів. Стратегічне партнерство – це одна з вищих форм двоспівробітництва, яке передбачає високий рівень взаємодії партнерів у досягненні конкретних цілей як у двосторонніх відносинах, так і на міжнародній арені. Складовими такої взаємодії має бути взаєморозуміння, взаємопідтримка та визначення, в залежності від співпадіння стратегічних інтересів, спільної позиції, орієнтованої на досягнення спільних цілей. Стратегічне партнерство повинно ґрунтуватися на рівноправності та підтриманні балансу відносин, повзати до національних інтересів кожної сторони, до політики кожного з партнерів, вибраного ним шляху розвитку, національного статусу тощо. Як показує міжнародна практика, стратегічне партнерство не може бути незмінною величиною або раз і назавжди виготовленим кліше. В кожному конкретному випадку воно має визначатися безпосередньо сторонами.

Таким чином, важливим завданням є саме побудова партнерства на стратегічно важливому рівні. Співробітництво з Турецькою Республікою має особливе значення для самоствердження України на регіональному і глобальному рівнях і зміцнення економічної безпеки держави. Обидві країни є взаємодоповнюючими сторонами транспортно-комунікаційного коридору, який пов'язує Європу з Азією в єдину магістральну мегасистему. Саме тому українсько-турецьке співробітництво висувається на першорядні позиції. Перспективи і наслідки такої взаємодії настільки важливі, що перетворюють Україну в бажаного політичного і економічного партнера для будь-якої держави учасника міжнародного співтовариства.

На сьогодні чинна українсько-турецька договірно-правова база є досить розвиненою і складає 80 документів. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Турецькою Республікою від 4 травня 1992 р. є базовим політичним документом, що визначає основні напрямки, форми та методи співробітництва між сторонами. Основи поглибленого партнерства між двома сусідніми державами закладено в Спільному плані дій між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки з розширеного співробітництва від 2 квітня 2004 р.

Оцінюючи євроінтеграційні перспективи України та Туреччини, можна відзначити, що відносини ЄС із країнами-претендентами можна порівняти із динамічною системою, яка врівноважується на основі вихідних імпульсів з обох сторін. Тобто європейська інтеграція цих країн є результатом взаємодії як процесів ЄС, так і всередині цих країн. Як зазначає М. Воронюк, ЄС з однієї сторони, та Україна і Туреччина з іншої, оцінюють можливі наслідки інтеграції через призму аналізу витрат та ефективності, і не завжди це однозначно позитивно для обох сторін [3].

Якщо усі вимоги вступу до ЄС (за Маастризькими та Копенгагенськими критеріями) умовно поділити на три групи – політичний, економічний та юридичний, то можна стверджувати, що перспектива вступу до ЄС України і Турецької Республіки має різний характер. Для Туреччини економічні вимоги не стали перешкодою, але політичний фактор стає ключовим «бар'єром» для потенційного вступу (серед країн ЄС існують держави, що перешкоджають вступу Туреччини до Союзу). У ситуації з Україною можна констатувати, що проблеми, пов'язані саме з економічним розвитком (екстенсивний характер зовнішньої торгівлі, корупційність, прогресуюча, ілєгалізація економіки, інфляція тощо) також унеможливають вступ у близькій перспективі. Щодо політичних вимог, то до України Європа ставиться лояльніше, адже Україна – частина загальноєвропейської цивілізації, зі спільною історією та традиціями. В аспекті євроінтеграційного потенціалу, на сьогоднішній день саме турецьке, а не українське членство в ЄС знаходиться на порядку денному. Україну, як і Туреччину, бажано повернути до Європи, вона ще повинна пройти складний шлях трансформації.

Важливим моментом є те, що Туреччина як офіційний кандидат зобов'язалась сприяти євроінтеграційній стратегії України, розглядаючи в межах нової політики сусідства ЄС та Плану дій Україна – ЄС. Країни погодилися обмінюватися відповідним досвідом євроінтеграції за допомогою механізму двосторонніх консультацій міністерств закордонних справ.

Туреччина є потужним регіональним лідером із власними національними інтересами. Зовнішня регіональна політика Турецької Республіки характеризується послідовністю, активністю та різноплановістю. Досягнення зовнішньополітичних цілей здійснюється з активним використанням переваг вигідного геополітичного розташування, значного економічного та транзитного потенціалу, впливових позицій в міжнародних та регіональних структурах, а також ефективної пропаганди можливості поєднання мусульманських традицій з європейськими стандартами та демократичними цінностями [4]. Туреччина розглядає Україну як одного з ключових партнерів в реалізації ідеї перетворення регіону Чорного моря у зону миру, стабільності та безпеки.

Одним з головних завдань турецької зовнішньої політики в Чорноморському регіоні є максимально ефективне освоєння можливостей всебічного розвитку торгівельно-економічних та науково-технічних зв'язків в межах мегарегіональної системи економічного співробітництва (ОЧЕС). Туреччина схильється переважно до економічного співробітництва, виходячи з того, що ОЧЕС може стати основою для формування своєрідного центру «тяжіння» регіональних держав. Для Туреччини важливо використовувати ОЧЕС як простір реалізації економічних, транспортних та енергетичних проектів. З погляду турецьких аналітиків, влада недостатньо повно використовує вигідне географічне розташування. Особливо це стосується розвитку торгівельно-економічних відносин з сусідніми країнами та домінуванням політичних відносин над торговельними.

Додаткові можливості досягнення генеральних цілей стратегічного співробітництва України з Турецькою Республікою посилює геополітична подібність держав у транзитно-комунікаційному коридорі, який пов'язує Європу з Азією. Зважаючи на економічну інтегрованість, взаємозалежність цих континентів, можна стверджувати, що Україна з Туреччиною претендують на роль посередників для цих мегарегіонів. Після розпаду СРСР національні інтереси України і Туреччини істотно співпадають у формуванні оптимального балансу сил у новій геополітичній ситуації, починаючи від організації безпеки та стабільності в Чорноморському регіоні і закінчуючи створенням транспортно-транзитних шляхів. Останнім часом загострюються питання, пов'язані з дестабілізацією потоків транспортування енергоносіїв, тому раціональним і можливим було б вирішення цих проблем в межах співпраці в ОЧЕС. Перспективною виглядає ініціатива з розробки стратегічно важливих транспортних проектів, які передбачали б об'єднання енергосистем країн регіону в єдину систему. Як ми показали в [5, с. 767-769], розвиток транспортно-комунікаційних мереж регіону сприятиме інтеграції в світове господарство та інтенсифікує регіональні інтеграційні процеси.

Аналіз реалізації потенціалу партнерства між Україною і Турецькою Республікою. Згідно усталеної класифікації українсько-турецькі відносини необхідно розглядати як білатеральне (двостороннє) партнерство, що будується на взаємодії та партнерських стосунках. Загалом формат чинного партнерства відповідає показникам стратегічного партнерства.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Туреччина серед країн Азії є в числі найбільших зовнішньоторговельних партнерів України. Так, в 2009 р. її частка у загальному обсязі склала 16% торгівлі з країнами Азії (в 2008 р. – 21,4%; в 2007 р. – 14,2%; в 2006 р. – 22%) (табл. 1).

У загальних обсягах експорту України до країн Азії частка Туреччини є значною: пікового значення досягнула у 2008 р. (30,3%). Показники імпорту з Туреччини є меншими (максимального значення воно сягнуло в тому ж 2008 р. – 12,5%). Завдяки цьому у міждержавній торгівлі країн спостерігається додатне сальдо (2,72 млрд. дол. США у 2008 р.). Таким чином простежується тенденція до нарощування загального обсягу товарообороту між країнами, що підтверджує перспективу подальшого економічного партнерства.

Таблиця 1

Динаміка загального обсягу зовнішньої торгівлі України з країнами Азії

Показник/роки	Роки			
	2006	2007	2008	2009
Загальний обсяг зовнішньої торгівлі з країнами Азії, млн. дол. США	14150,9	32211,6	30486,7	16337,5
у тому числі з Туреччиною	3127,3	4589,9	6537,7	2730,5
Частка Туреччини, %	22,0	14,2	21,4	16,0
Експорт, млн. дол. США	8131,1	18726,2	15271,8	10619,7
у тому числі з Туреччиною	2389,4	3644,2	4633,1	1892,7
Частка Туреччини, %	29,4	19,5	30,3	17,8
Імпорт, млн. дол. США	6019,7	13485,4	15215,0	57177,7
у тому числі з Туреччиною	737,9	945,7	1904,6	837,7
Частка Туреччини, %	12,25	7,01	12,5	1,5
Сальдо, млн. дол. США	2111,4	5240,8	56,8	-46558,0
у тому числі з Туреччиною	1651,6	2698,4	2728,6	1055,0

Розраховано за: [6]

Україна є сьомим за обсягами імпорту партнером Туреччини з приблизно однаковими позиціями з такими країнами, як Іспанія, Великобританія та Швейцарія. Найбільшим зовнішньоторговельним партнером Туреччини є Росія. Наступними йдуть Німеччина, Італія та Франція. Україна посідає важливе місце у зовнішньоекономічному секторі Туреччини і це робить турецький ринок привабливим для вітчизняного експорту. Тому стратегічно важливим завданням для України є збереження подібних тенденцій.

Україна є одним з найбільших імпортерів для Туреччини, але структуру експорту української продукції, експортованої до Туреччини складають саме ресурси (табл. 2). Так, в 2008 р. на частку чорної металургії припадає більше 60%, а в сукупності металопродукція складає більше 70% обсягу експорту. Трохи більше 20% загального обсягу – це мінеральна продукція: майже 8% – добрива, 5,3% – продукція дистиляції, мінеральне паливо та масла, 3,6% – неорганічна хімія; 1% – руда, шлаки та зола; 0,6% – органічна хімія. Сільгосппродукція складала в загальній структурі біля 10% (близько 5% – тварини, рослинні жири та олії; 2,5% – зернові; 2% – олія насіння, фрукти, плоди).

Таблиця 2

Структура товарного експорту України в Туреччину, тис. дол. США

Назва товару	2006	2007	2008
Всього	2390,04	3645,29	4633,37
Чорна металургія	1438,35	2260,03	2857,39
Добрива	154,74	299,73	361,50
Мінеральне паливо, масла, продукти дистиляції і т.д.	153,15	201,29	245,38
Неорганічна хімія	100,23	77,32	167,91
Деревина та вироби з неї, деревесне вугілля	81,97	92,61	96,10
Тварини, рослинні жири та олії	78,92	56,99	221,90
Олія насіння, фрукти, зерно, насіння, плоди і т.д.	60,70	130,36	90,15
Органічна хімія	42,94	51,48	29,24
Руди, шлак і зола	30,01	49,15	50,37
Відходи, відходи харчової промисловості, корми для тварин	28,63	67,33	62,65
Зернові	0,99	49,30	117,35
Алюміній і вироби з нього	25,91	65,33	125,16
Вироби з чорних металів	24,19	30,40	28,47
Пластмаси і вироби з них	20,51	48,93	53,63
Мідь і вироби з нього	18,92	7,13	6,83

За: [7]

Таким чином, можна стверджувати про ускладнення торговельного партнерства внаслідок кон'юнктури світового ринку металопродукції, де Україна почала втрачати вагомі позиції (за даними Держкомстату, недорогоцінні метали за підсумками січня-листопада 2009 р. у % до аналогічного періоду у 2008-му році склали лише 44,2%). В майбутньому очікується зменшення частки української продукції в структурі імпорту не лише Туреччини, але й інших торговельних партнерів України.

Більше 20% обсягу турецького імпорту до України складають засоби наземного транспорту, по 7% – пластмасові вироби, ядерні реактори та устаткування, 8% продовольча продукція. Важливим структурним елементом імпорту з Туреччини є продукція легкої промисловості (одяг – 10% обсягу; мінеральна продукція – 6%, паперова продукція – 1,7%) (табл. 3). Структура турецького експорту до України показує його диверсифікований характер, де не виділяються товарні позиції-лідери. В основному, імпортована продукція є готовою для споживання, на відміну від української, переважаючи частку якої становить сировинна продукція. Можна припустити, що вітчизняні експортовані ресурси повертаються до України вже у вигляді готової продукції. Саме цим обґрунтована необхідність диверсифікації вітчизняної зовнішньої торгівлі (як експорту, так і імпорту), що захистить баланс поточних платежів та макроекономічну стабільність [8, с. 66], як зазначав В. Головень.

Для компаративного аналізу зовнішньоторговельної політики і, зокрема політики міжнародної інтеграції України, здійснено групування країн ЄС та ОЧЕС з метою виявлення спільних характеристик зовнішньоекономічної політики. Проведення групування створює підґрунтя для вибору країн ЄС та ОЧЕС, з якими необхідно поглибити інтеграцію та активізувати зовнішньоторговельне та інвестиційне співробітництво. Як відомо, фактор подібності рівня економічного розвитку та структури зовнішньоторговельної діяльності є одним з найсуттєвіших чинників міжнародної інтеграції, що й підтверджує практика дотримання маастрихських критеріїв економічного розвитку.

За результатами кластерного аналізу Україна відноситься до другої групи, до якої входять шість країн ЄС з високим рівнем розвитку та країни Чорноморського басейну (табл. 4). Це дозволяє зробити висновок, що економіка України має спільні риси саме з цими країнами, що визначає найвищий рівень ефективності інтеграції та її доцільність з цією групою країн. Варто наголосити, що до цієї групи потрапила також Туреччина, що підтверджує гіпотезу перспективності поглиблення партнерства саме з цією державою.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Таблиця 3

Структура товарного експорту Туреччини в Україну, тис. дол. США

Назва товару	2006	2007	2008
Всього	769,08	972,25	1950,33
Засоби наземного транспорту, крім залізничного, трамвай	81,47	149,60	405,29
Ядерні реактори, котли, устаткування і т.д.	79,04	97,74	150,47
Пластмаси і вироби з них	58,10	69,98	144,34
Фрукти, горіхи, цитрусові, дині	62,54	50,26	125,12
Одяг, аксесуари	19,52	15,93	122,92
Вироби з чорних металів	30,86	55,29	102,22
В'язаний одяг та аксесуари	15,64	15,74	70,06
Сіль, сірка, ґрунт, каміння, гіпс, вапно та цемент	43,57	51,99	69,01
Електроустаткування, електронне обладнання	35,23	38,72	63,10
Незазначені товари	31,87	27,48	49,25
Мінеральне паливо, масла, продукти дистиляції, і т.д.	80,68	59,23	44,94
Папір, картон, вироби з целюлози, паперу та картону	14,52	19,40	34,34
Овочі, фрукти, горіхи та інші продовольчі товари	12,91	28,60	32,63
Чорна металургія	12,73	41,88	23,48
Тютюн та промислові замітники тютюну	13,88	17,09	23,33

За: [7]

Для порівняльного аналізу „близькості” економік України та Туреччини доцільно буде розрахувати індекс компліментарності із врахуванням товарів які становлять найбільшу частку у експортному еквіваленті України. За даними Міжнародного центру торгівлі розрахуємо індекс компліментарності за 2008 р.

$$TCI_j \text{ (для Туреччини)} = 100 - \sum \frac{|M_j^k - X_i^k|}{2} = 100 - 40,1 = 59,9$$

де M_j^k – імпортований „портфель” – Турецької Республіки; X_i^k – експортний „портфель” України.

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок про компліментарність економік: імпортований портфель Турецької Республіки відповідає експортному портфелю України на 59,9%.

Визначимо зворотній індекс компліментарності (відповідність імпортованого портфелю України експортному портфелю Туреччини).

Таблиця 4

Характеристика кластерів країн ЄС та України, згрупованих за показниками економічного розвитку та зовнішньоторговельних відносин

№ кластера	Країни, що є членами кластера	Евклідова відстань до відповідного центру кластера	Характеристика кластера
I.	Німеччина Італія Росія	6493466 10523370 9760013	Країни ЄС з високим рівнем розвитку та Росія
II.	Франція Молдова Нідерланди Туреччина Україна Великобританія	3764133 9009635 3244377 1496791 3067291 2444473	Країни ЄС з високим рівнем розвитку та країни ОЧЕС, зокрема Україна (центр кластеру – Туреччина)
III.	Австрія Бельгія Болгарія Чехія Фінляндія Греція Угорщина Румунія Словаччина Іспанія Швеція	1571041 1999036 1245684 246637 1836852 1375000 1742575 598959 1282400 1700005 1484287	Країни ЄС з середнім рівнем розвитку, країни ЄС нової „хвилі”, (центр кластеру – Чехія)
IV.	Азербайджан Кіпр Латвія Литва Сербія	975010,8 576567,0 582116,6 400542,3 537407,6	Малі держави ЄС та деякі країни ОЧЕС
V.	Албанія Арменія Данія Естонія Грузія Ірландія Люксембург Мальта Польща Португалія Словенія	458634,1 471149,6 941373,8 245883,6 400346,8 550501,0 587557,8 397082,0 161582,6 457378,3 566331,4	Країни ЄС з середнім та низьким рівнем розвитку, малі держави ЄС, країни ЄС нової „хвилі” (центр кластеру – Польща)

Розраховано за: [7; 9]

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

$$TCI_j \text{ (для Украины)} = 100 - \sum \frac{|M_j^k - X_j^k|}{2} = 100 - 29,3 = 70,7$$

де M_j^k – імпортований „портфель” – України Турецької Республіки; X_j^k – експортний „портфель” Турецької Республіки. Таким чином, індекс відповідності імпортованого портфелю України із експортним портфелем Туреччини дорівнює 70,7 %.

Важливим індикатором якості міждержавної торгівлі між країнами є індекс внутрішньогалузевої торгівлі (ВГТ). Високий показник двостороннього рівня ВГТ свідчить про подібність двох країн за виробництвом, технологіями, цінами та за структурою споживчого попиту. Проведені розрахунки дозволили отримати такі результати (аналогічно до попередніх, розрахунки проводяться для обох країн відносно одна однієї в зворотному порядку):

Розрахунки індексу Грубеля-Ллойда (табл. 5), здійснені на основі статистичних даних Міжнародного Торгового Центру за двозначними кодами, показують стабільну динаміку (середнє значення рівня міжгалузевої торгівлі для України відносно Туреччини 0,23 за досліджуваній період, в зворотному порядку – 0,22).

Таблиця 5

Динаміка показників ВГТ (індекс Грубеля-Ллойда) для економік України та Турецької Республіки

Індекс Грубеля-Ллойда	2005	2006	2007	2008
Для України	0,250	0,269	0,206	0,184
Для Туреччини	0,246	0,269	0,202	0,187

Розраховано за: [9]

Для порівняння були зроблені розрахунки рівнів ВГТ для України і Турецької Республіки відносно Росії (табл. 6) як найбільшого зовнішньоекономічного партнера для обох країн. Показники є неоднозначно позитивними, середнє значення досягнуло 0,47 для України і 0,18 для Туреччини протягом досліджуваного періоду (2005-2008 рр.).

Можна підсумувати, що рівень ВГТ для України відносно Туреччини є значно нижчим у порівнянні з аналогічним показником відносно Росії (що можна обґрунтувати надмірною часткою зовнішньоторговельного обороту між країнами, географічним сусідством та відносно недавнім спільним минулим, зокрема економічним, що навіть на сьогодні день створює передумови для тісної економічної співпраці).

Таблиця 6

Динаміка показників ВГТ (індекс Грубеля-Ллойда) для економік України та Турецької Республіки відносно до Росії

Індекс Грубеля-Ллойда	2005	2006	2007	2008
Для України	0,477	0,479	0,456	0,465
Для Туреччини	0,193	0,177	0,194	0,167

Розраховано за: [9]

Проте для Туреччини цей показник дещо вищий, що потенційно створює конкурентні переваги для українського експорту порівняно з найбільшим зовнішньоекономічним партнером Туреччини – Росією.

Отже ситуація, яка склалася у відносинах України та Туреччини свідчить про те, що є перспективи подальшого партнерства, можливість подолання залежності від імпорту, а також сприятливі умови для збільшення експорту продукції. Проте всі ці позитивні зрушення можливі лише за об'єктивних структурних змін (галузевих, секторальних, просторових, технологічних) підтримка та створення належного інституціонального базису, що можливе лише за чіткістю національної ідеї інтересів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Зленко А. Стратегічне партнерство - не кліше / А. Зленко // День. – 2000. - №112. – Режим доступу до статті: <http://www.day.kiev.ua/49157>.
2. Шишкіна В. О. Українсько-турецьке співробітництво як фактор регіональної безпеки / Автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.04 / В. О. Шишкіна; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. — К., 2006. — 20 с.
3. Воротнюк М.А. „Европейская интеграция Турции и Украины: сравнительный анализ” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.niss.od.ua/p/129.doc>.
4. Гур'єв А. Новая концепция национальной безопасности Турции [Електронний ресурс] / А. Гур'єв. – 2005. – Режим доступу до статті: <http://www.iimes.ru/rus/stat/2005/07-11-05.htm>.
5. Мокій А. І. Стратегічне партнерство на посттрансформаційному етапі розвитку економіки Екрани: теоретичні та прикладні аспекти / А. І. Мокій, Н. С. Науменко, Р. П. Енверов. // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – Донецьк: ДонНУ. – 2010. – С. 767–770.
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Державна митна служба Туреччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gumruk.gov.tr/tr-tr/anasayfa/Sayfalar/default.aspx>.
8. Головень В. П. Диверсифікація зовнішньої торгівлі в Україні / В. П. Головень // МАГІСТЕРІУМ. – 2004. – №14. – С. 64-70.
9. International Trade Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Intracen.org/welcome.htm>.

РЕЗЮМЕ

В статті описується ситуація, яка склалася у відносинах України та Туреччини. Вона свідчить про те, що є перспективи подальшого партнерства, можливість подолання залежності від імпорту, а також сприятливі умови для збільшення експорту продукції. Проте всі ці позитивні зрушення можливі лише за об'єктивних структурних змін (галузевих, секторальних, просторових, технологічних) підтримка та створення належного інституціонального базису, що можливе лише за чіткістю національної ідеї інтересів.

Ключові слова: відносини України і Туреччини, перспективи партнерства, залежність від імпорту, збільшення експорту

РЕЗЮМЕ

В статье описывается ситуация, сложившаяся в отношениях Украины и Турции. Она свидетельствует о том, что есть перспективы дальнейшего партнерства, возможности преодоления зависимости от импорта, а также благоприятные условия для увеличения экспорта продукции. Однако все эти положительные сдвиги возможны лишь при объективных структурных изменениях (отраслевых, секторальных, пространственных, технологических) поддержка и создание надлежащего институционального базиса, что только при четкости национальной идеи интересов.

Ключевые слова: отношения Украины и Турции, перспективы партнерства, зависимость от импорта, увеличение экспорта

SUMMARY

The article describes the situation in relations between Ukraine and Turkey. It indicates that there are prospects for further partnerships, opportunities to overcome the dependence on imports, as well as favorable conditions for increasing exports. However, all these positive changes are possible only when the objective of structural changes (sectoral, sectoral, spatial, technological) support and the creation of appropriate institutional basis that possible only when there is national idea of interest.

Keywords: relations between Ukraine and Turkey, the prospects of partnership, the dependence on imports, increase exports